

*Hoe Thyrus Appollonius minlick ontfangen wort vanden coninc
Altistratus van Penthapoli[t]anen.*¹

[7]

[D]oe die coninc dat mercte, want hi een groet meester selve was van kaetsen, soe seide hi tot sinen knechten: “Laet of!² Laet of alte samen, want, alsoe mi dunct, dese jo[n]ghelinc³ is mi ghelijck.⁴ Teghen hem alleen wil ic spelen.”

Als Appollonius hoerde dat hi vanden coninc ghepreesen wort, soe cre[e]ch⁵ hi moet ende speelde soe reynlick ende⁶ constelic dat hi lof,⁷ eer ende prijs beghinck aen den coninck.⁸ Daer nae ruste hi een weynich ende ghinc uut⁹ van dat spel.¹⁰

Die coninck, nae dat Appoll[o]nius¹¹ wech ghegaen was, soe seide hi tot sijn vrienden, heren ende knechten: “Ic sweer u dat ic nye beter ende ghenuechliker spel ghehadt en hebbe dan huyden overmits den jonghelinc die ic niet en kenne.¹² Wye mach hi sijn?” Ende hi seide tot

---

1. Snellaert 1493: Penthapolianen

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Tunc rex suis famulis ait. Recedite: — *Die gesten van Rommen*: Laet of ghi

3. Snellaert 1493: ioghelinc

4. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: hic enim iuuenis vt suspicor mihi comparandus est

5. Snellaert 1493: crech

6. *Die gesten van Rommen*, ed. Van der Meer 1483: so constelick

7. *Die gesten van Rommen*: gonst. eer ende prijs / ghonst eer ende prijs

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: appolonius. Apollonius vt audiuit se laudari constanter accessit ad regem et accepto cyramoto docta manu circulauit eum cum subtilitate — Ter hoogte van “appollonius. Appollonius” moet een hiaat in de *Gesta romanorum* zitten. De oplossing van Keller 1841, p. 237 overgenomen door Oesterley 1872, p. 515 overtuigt mij allerminst.

9. ghinc uut van dat spel: verliet het gymnasium

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Deinde in solio gratissimo fouit eum et exeunte eo ab officio discessit

11. Snellaert 1493: appollnius

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [14] Dixitque rex ad amicos suos post discessum adolescentis Iuro vobis in veritate melius me nunquam abluisse quam hodie beneficio adolescentis nescio cuius

een van sijn knechten: “Volcht hem nae ende verneemt wye ende waer hi is, die mi aldus dienstachtich ¹ gheweest [is] ² ende behaechelic!” ³

Ende dese knecht hem naevolgende, sach dat hi die zee pye aen dede, ⁴ waer om dat hi weder keerde totten coninc ende seide: “Die jongelinc is in die zee bedorven.” ⁵

Die coninc vraechde: “Waer bi weetstu dat?” ⁶

Hi [c2r] antwoerde: “Dat cleet dat [hi] ⁷ draghet is een quaden rock.” ⁸

Die coninck seide: “Gaet haestelic ende segt hem: ‘Die coninck bidt u dat ghy tavont met hem eten wilt’.” ⁹

Appollonius antwoerde: “Wat mijn here die coninc begheert, dat moet gheschien. Ick wil hem ghaerne ghehoersaem wesen.” ¹⁰

Ende hi keerde metten knecht weder om. ¹¹

Die knecht ghinck eerst in totten coninc ende seijde: “O, heer, die jongelinc die op die zee bedorven is, staet hyer voer die dore. ¹² Ende

---

1. In de antieke roman en in de Latijnse *Gesta romanorum* geeft Apollonius na afloop van het spel de oude koning Altristratus een massage, waarna deze zich als herboren voelt. Dat deze ‘aangename dienst’ daar in het Middelnederlands onvertaald bleef, zal wel geen toeval zijn, eerder censuur.

2. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romen*.

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et respiciens vnum de famulis ait. Iuuenis ille qui mihi officium fecit vide quis sit

4. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: dye zee pye of roc an sloech ende om hem dede; ed. Van der Meer 1483: die zee piye of roc an sloech ende om hem dede; ed. Van Os 1484: die zeerock aen sloech ende om hem dede

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et ille secutus iuuenem vidit eum sordido tribunario indutum Reuersusque ad regem dixit Iuuenis ille naufragus est.

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Rex ait Vnde [n7rb] scis?

7. Snellaert 1493: ghi — verbeterd op basis van *Die gesten van Romen*.

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et ille tacente illo habitus indicat causam — *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481 en ed. Van der Meer 1483: Dat cleet dat hi draget een quade sloof bewiset dat:; ed. Van Os 1484: Dat cleet dat hi draget een quade sloof bewijst dat.

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait rex Vade celerius et dic ei rogat te rex vt venias ad cenam.

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Appollonius vt audiuit: acquieuit

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et cum famulo venit ad regem.

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Famulus prius ingressus ait ad regem. naufragus

want hi snodelicken ¹ ghecleet is, so scaemt hij hem alsoe voer u edelheit te coemen.” ²

Die coninck gheboot ter stont datmen hem waerdighe cleder soude aen doen ende alsoe laten coemen ter taefel. ³

Als Appollonius in die sale quam daer die coninc eten soude, soe wort hi gheordineert te sitten ⁴ tegen den coninck over. ⁵ Men brocht daer conincklike spise. ⁶ Men at, men dranc ende was daer vrolick, mer Appollonius sat ende sach des coninck silver werck langhe aen ende screyde. ⁷ Doe seide daer een totten coninck, die bi hem sat: “Ick vermoede dat dese jonghelinc benijdt des coninck hoghen staet ende welvaren.” ⁸

Die coninck antwoerde: “Du vermoetste qualic, want hi en benijt mijn welwaren ⁹ niet, maer hi bescreyt ende bewijst dat hi v[ee]l ¹⁰ verloren heeft.” ¹¹

Appollonius ¹² sach opden coninck, recht of hi segghen wo[u]de: ¹³ “Och, her coninc, ghi segt waer.”

---

adest

1. snodelicken: armzalig

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: sed propter sordidum habitum introire verecundatur

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Statimque rex iussit eum vestibus indui dignis et ad cenam ingredi

4. sitten: Koning Altistratus en zijn gasten zitten niet aan tafel, maar liggen op drie grote bedden rond een tafel. Koning Altistratus zal op de ‘locus consularis’ op het ‘lectus medius’ gelegen hebben en hij nodigt Appollonius uit om naast hem aan te komen liggen op het ‘lectus imus’, een ereplaats.

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ingressus appollonius triclinium regis contra regem assignato loco discubuit.

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: infertur prandium deinde cena regalis.

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Appollonius cunctis epulantibus non epulabatur sed aurum et argentum in ministerium regis diu flens intuebatur

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Tunc unus de discumbentibus ad regem ait. Nisi fallor iuuenis iste fortune regis inuidet.

9. welwaren = welvaren

10. Snellaert 1493: veeel

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Rex ait Male suspicaris fortune mee non inuidet sed plura se perdidisse testatur.

12. *Die gesten van Romem*: Ende Appollonius / Ende apollonius

13. Snellaert 1493: wonde

De coninc sprac tot hem met een blide aensicht: “Jongelinc, eet met ons ende [c2v] weest vrolic, ende hoept van God wat beters te vercrighen!”¹

Ende te wyle dat die coninck aldus vermaende den jonghelinc vrolicken te sijn, soe quam daer over tafel des conincx dochter, jonc ende schone, ende gaf haer vader den coninc een cusse, daer² nae alle die an die tafel saten naden hove ende coninclike ghewoente.³ Ende als sise al ghecust hadde die daer saten,⁴ soe quam si weder om tot haren vader ende seide: “O, lieve vader, seght mi, wye is dese jonghelinc die ghi aldus hoechlick aen u tafel teghen u over hebt doen sitten eten, ende aldus droevich is?”⁵

Die coninc antwoerde: “Lieve dochter, dese jonghelinc is bedorven in die zee, ende hi heeft mi soe soetelic ende constelic ghedient ende [ghenoecht]⁶ ghedaen inder spelen scoel.⁷ Daer om heb ic hem ten eten ghenoot met mi.⁸ Maer wijc hi is, dat en weet ic niet.⁹ Maer wildi dat weten, soe vraghet hem!¹⁰ Het betaemt bet u dan mi alsulcke dinghen te vraghen ende te weten dan mi.¹¹ Ende ter aventuren, als ghi dat weten sult, soe seldi sijnre ontfermen.”¹²

---

1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et respiciens appollonius hylari vultu ait rex Iuuenis epulare nobiscum et de deo meliora spera

2. *Die gesten van Romen*: ende daer

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [15] et dum hortaretur iuuenem subito introiuit filia regis virgo iam adulta deditque osculum patri suo deinde cunctis discumbentibus amicis

4. “die daer saten” is een toevoeging van Snellaert 1493.

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Que dum oscularetur singulos reuersa est ad patrem et ait Bone pater quis est iste iuuenis qui contra te locum honoratum tenet: qui multum dolet?

6. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romen*.

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait rex O dulcis filia iuuenis iste naufragus est et gymnasia mihi gratissime fecit

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: propter quod ad cenam vocaui illum

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Quis autem sit nescio.

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Sed si vis scire, interroga eum

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: te decet omnia nosse

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et forsitan dum cognoueris misereberis ei.

Als dit des conincx dochter van haren vader ontheet hadde,¹ soe ghinc sij totten jonghelinc ende seyde: “O, mijn alder liefste, u manieren betoenen edelheit.² Ist u niet moeyelicken of pijnlicken, soe wilt mi u naem segghen ende u misval vertellen.”³

Hy antwoerde: “Ist dat ghij mi vraghet nae mijn naem, ick hebben⁴ in die zee verloren.⁵ Ende vraechdi nae minen staet of edelheyt, die heb ick te Thyro ghelaten.”⁶

Si smeecte ende [c3r] seide weder om tot hem: “Ick bidde [u]⁷ dat ghi mi dyt opelicker, bescheidelijker⁸ segghen wilt, also dat ict wel verstaen⁹ mach.”¹⁰

Doe seide Appollonius haer sijn name ende vertelde sijn aventure en[de]¹¹ ongeval dat hem gheboert was.¹²

Doe hi dit [haer]¹³ al geseit hadde, soe en conste hi hem niet onthouden van screyen.¹⁴

Ende want dat die coninc mercte, so hi seide tot sijn dochter: “Ha, dochter, ghi hebt qualic ghedaen te willen weten die naem ende dat ongheval des jongelincx, want ghi syn oude liden vernieuwet hebt.”¹⁵

---

1. ontheet hadde: te horen gekregen had

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Hec audiens puella ad iuuenem accessit et ait. karissime generositas nobilitatem ostendit

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: si tibi molestum non est indica michi nomen tuum et casus [n7va] tuos

4. hebben: heb hem

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et ille Si nomen queris in mare perdidit

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: si nobilitatem tyro reliqui

7. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romem*.

8. opelicker, bescheidelijker: duidelijker (doublet)

9. wel verstaen mach: wél begrijpen kan

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait puella Apertius dic vt intelligam

11. Snellaert 1493: en

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [16] tunc appollonius nomen suum et omnes casus exposuit.

13. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romem*, ed. Leeu 1481: Doe hi dit al haer gheseit hadde; ed. Van der Meer 1483: Doe hi dit al hoer geseit hadde; ed. Van Os 1484: Doe hi dit haer al geseit had

14. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Finitis sermonibus fundere lacrimas cepit

15. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: quem vt vidit rex flentem ait filie. Nata dulcis peccasti dum nomen et casus adolescentis petuisti veteres eius dolores renouasti

Daer om, mijn lieve dochter, want ghi nu die waerheyt weet, soe betaemt wel dat ghi hem nu toent uwen miltheit ende u ¹ vryheit.” ²

Als dese dochter hoerde den wille haers vaders, soe sach sij opten jonghelinck ende seide: “O, Appolloni, laet dese sorghe ende droefheit varen! ³ Voert aen sidi ⁴ ons. ⁵ Ende mijn vader, die coninc, sal u weder rijke maken.” ⁶

Appollonius seide haer groten danck in scaemte ende screyen. ⁷

Doe seide die coninck tot sijnre dochter: “Haelt die harp op, dat ghi mijn gasten daer mede vrolic moghet maken!” ⁸

Si liet haer harpe halen ende begonste daer soetelic op te spelen. ⁹ Sij presen alle gader dat spel ende seiden dat si nye bet en hoerden spelen, ende men mochte niet soeter of konsteliker spelen. ¹⁰ Maer onder hem allen soe sweech alleen Appollonius ende en prees haer spel nijet. ¹¹ Ende want hij sweech, soe seide die coninc: ¹² “Appolloni, [c3v] du doetste qualic in dien dat si alle gader mijn dochters spel prisen sonder [du] ¹³ alleen!” ¹⁴

---

1. vryheit: vrijgevigheid

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: dulcis ergo filia: ex quo iam scis veritatem iustum est vt libertatem tuam quasi regina ei ostendas.

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Puella vt audiuit voluntatem patris respiciens iuuenem ait

4. sidi ons: bent u (een) van ons — *Die gesten van Romen*: si sidi

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Noster es appolloni

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: depone merorem et a patre meo locupleteris

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Appollonius cum gemitu et verecundia gratias egit

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Tunc rex ait filie sue Defer liram vt cum cantu exhilares conuiuium

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: puella iussit sibi afferri liram et cepit cum omni dulcedine liram percutere

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Omnes eam ceperunt laudare et dicere Non potest melius nec dultius audiri.

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: inter quos solus appollonius tacuit.

12. *Die gesten van Romen*: tot hem

13. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romen*.

14. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait ei rex Appolloni: fedam rem facis omnes filiam meam in arte musica laudant quare tu solus vituperas

Appollonius antwoerde: “Lieve heer coninc, ist u lief, ic sal mijn bevolinghe ¹ daer of segghen. ² Dat is: U dochter heeft begonnen die conste van dat spel, mer noch niet gheleert. ³ Daer om soe hiet datmen mi die harpe gheve. ⁴ Ghi sult ter stont horen ⁵ dat ghi te voren niet en wistet.” ⁶

Die coninc seide: “Ick sie wel, Appolloni, dat ghi een meester en[de] ⁷ konstenaer sijt van allen dingen.” ⁸ Ende hi geboet datmen hem die harpe gheven soude. ⁹

Appollonius ghinc wat uuter sale ¹⁰ ende liet hem vercierien ¹¹ met een crone op sijn hoofd. ¹² Hi nam die harpe ende quam alsoe voer die heeren in die sale ende speelde so soetelick voer den coninc, soe dat sij alle gader vermoeden dat ¹³ hi niet Appollonius mer Appollo was. ¹⁴ Ende die daer metten coninck aten, seiden dat sij van al haer leven beter gehoort noch ghesien ¹⁵ en hadden dan ¹⁶ dye harpe ende dije speelman. ¹⁷

---

1. bevolinghe: oordeel

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait ille Bone rex si permittas dico quod sentio.

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: filia tua in artem musicam incessit et nondum didicit.

4. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Igitur iubeas mihi tradi liram

5. *Die gesten van Romen*: horen ende bekennen

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et statim scias quod nescuisti

7. Snellaert 1493: en

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Rex ait Appolloni: video te eruditum in omnibus

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: iussit sibi tradi liram

10. ghinc wat uuter sale: verliet even de eetzaal

11. *Die gesten van Romen*: moy toemaken ende vercierien (doublet)

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et egresso foras corona capitis eum decoravit

13. Snellaert 1493: soe dat — verbeterd op basis van *Die gesten van Romen*.

14. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: accipiensque liram intrauit triclinium pulsabat ante regem tanta dulcedine vt omnes non appollonium sed appollinem crederent

15. ghesien: In de antieke roman speelt Appollonius niet alleen, hij acteert ook in diverse genres.

16. *Die gesten van Romen*, ed. Van der Meer 1483: van

17. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Discumbentes cum rege dixerunt quod nunquam melius audissent nec vidissent